

V O O R R E D E

La bibliographie, cette science magnifique
qui devrait être l'introduction magistrale de
toutes les sciences ---

P. Lacroix.

TEN AFSCHIED

De 6e Catalogus, mijn laatste werkstuk voor de Bibliotheek der Vereeniging, draag ik op aan de nagedachtenis van Wouter Nijhoff, aan hem, die in de loop van ruim 20 jaren, viermaal achtereen peet heeft gestaan bij de verschijning van mijn vorige delen: Catalogus II, III, IV en V. Het stemt weemoedig ditmaal zijn instemmend woord, zijn innige verheugenis over de tot stand koming van weer een nieuw deel voor de Catalogus-reeks te moeten missen, maar de herinnering aan zijn immer gerede belangstelling voor het wél en wee van de Bibliotheek, heeft mij ook voor deze laatste opdracht weten te bezielen. Het is daarom als vanzelfsprekend, dat de 6e Catalogus hem zij gewijd.

In wezen verschilt dit nieuwe deel, Supplement-Catalogus 1940—1949, niet van de voorafgaande bibliografieën, bouw en stijl zijn bijkans 25 jaar beproefd, er zou geen reden te vinden zijn, daarin enige verandering aan te brengen. ¹⁾ Zo hij zich ergens in onderscheidt van zijn voorgangers, zouden het de omstandigheden moeten zijn, waaronder hij tot voltooiing is gekomen, die aan ieder werk van enige betekenis, een bijzondere sfeer, een onzichtbaar stempel meegeven, misschien alleen gekend en geweten door de bewerker zelf. Draagt b.v. voor mij de 4e Catalogus voor immer het stempel van een taaie, desperaat—volgehouden onverzettelijkheid, heeft de 5e Catalogus een feestelijke achtergrond, bestemd als hij was voor jubileum—gave aan het 125-jarig bestaan der Vereeniging zelf, over deze 6e Catalogus hangt de herinnering aan oorlogsbelevissen met al hun gecompliceerde gevolgen, óók voor de wereld van het Boek, terwijl voor mij in het bijzonder over dit, mijn laatste werk, een waas ligt van wee-

¹⁾ Een uitzondering hierop vormt een technische nieuwigheid: de uitbreiding van het impressum door de vermelding van de uitgevers-centra, hetgeen vroeger, en ten onrechte, niet gebruikelijk was.

moed, de weemoed van een herdenken, van een afsluiting, van een naderend afscheid. Ook van een teruggave en afstand-doen.

Want nu ik op 15 Juli 1949, na een ambtsvervulling van 25 jaar, mijn werk ga neerleggen en het beheer der Bibliotheek aan jongere krachten zal overdragen, vormt hij de beëindiging van een op mij genomen levenstaak. En een levenstaak, die men heeft aanvaard, is als een leengoed, dat ons werd geschonken, waarvoor men leeft, waarvoor men worstelt met de zorgen om te zegevieren over de onvermijdelijke obstakels in de strijd ter verwezenlijking van het vastgestelde doel; — waarmede men zich tenslotte, naarmate de jaren vorderen, min of meer „veréenzelvigt” — totdat het moment van teruggave aanbreekt, het moment ook van de afrekening. Gelukkig hij, die het leen niet alleen ongeschonden, maar vermeerderd met de renten, kan teruggeven — —

Hééft de laatste kwarteeuw deze voor de Bibliotheek opgeleverd? Wouter Nijhoff heeft het eenmaal, toen wij in terugblik de tot dusver gegane weg beschouwden, op de wijze hem eigen, kort en bondig uitgedrukt: „de Bibliotheek heeft sedert 1924 „geschiedenis” gemaakt, en dat is voldoende”. Inderdaad, het is voldoende, maar welke is die geschiedenis?

Toen ik in 1924, als jong-gediplomeerde bibliothecaresse de Bibliotheek der Vereeniging van de vorige bibliothecaris Dr. A. G. C. de Vries overnam, bestond er in hoofdzaak een wetenschappelijk-gevormde kern voor de techniek, de geschiedenis, de bibliografie en bibliofilie van het boek, vastgelegd in Catalogus I van 1920. De rest lag braak. De ontginning daarvan zou *mijn* deel worden, hoewel ik, dit zij volmondig erkend, bij de aanvaarding nooit de omvang daarvan heb kunnen bevroeden. Want een dergelijke, pionerende opbouw pleegt zich al werkende te voltrekken: achter de afsluiting van één ontgonnen terrein, telkenmale culminerende in een nieuwe Catalogus, lag aanstonds weer een arbeidsveld, waarvoor de hand aan de ploeg geslagen moest worden ter verwezenlijking van het uiteindelijke doel: de Bibliotheek te vormen tot een centrum van bibliografische voorlichting en onderzoek voor het boekwezen in de meest algemene zin.

Maar zover was ik in 1924 nog lang niet. Ik bepaalde mij eerst uitsluitend tot het boekbezit, dat verder geordend moest worden, bewerkte en voegde de volgende terreinen aan de kern toe: de verspreiding, de bewaring en de bescherming van het boek, vastgelegd in Catalogus II (1926), met een supplement voor alle terreinen tesamen in Catalogus III (1928), waarin het eerste alfabetisch register, lopende tot 1927. In de loop der jaren zou het boekbezit aanzienlijk verrijkt worden door het W. P. van Stockum legaat (1928) en de bibliografische bronnen versterkt door twee belangrijke fiches-catalogi: de W. P. van Stockumbibliografie (1930) en de J. W. Enschedé-bibliografie (1933).

Toen ik eenmaal het boekbezit had opgebouwd, waarmee samenging de invoering van een modern-geoutilleerd uitleenapparaat, kreeg ik de handen vrij voor een specifiek vakbelang.

Het waren de boekhandel-catalogi, waarvan een grote, chaotische voorraad aanwezig bleek te zijn, welke eindeloze stapels en pakken niet langer te negeren waren. Vijf jaar gestage arbeid vroeg deze taak om tenslotte in 1934 een unieke verzameling op te leveren van geordende en bibliografisch doorwerkte fonds-, antiquariaats- en veilingcatalogi, die, na de verspreiding van deze Catalogus IV, een vermaardheid heeft verkregen ver buiten onze grenzen. Voor wetenschappelijke onderzoeken in verschillende richtingen blijkt zij in staat vruchten af te werpen, die geen enkele andere bibliotheek kan opbrengen. Deze bijzondere verzameling in de Bibliotheek is dan ook zeer waardevol te achten, zij geeft haar een persoonlijk cachet en mag in de toekomst niet verwaarloosd worden.

Tenslotte bleek nog een derde mogelijkheid voor terreinuitbreiding der Bibliotheek. Ergens lag een kleine groep mappen, waarin brieven en papieren over boekhandel- en uitgeverfirmas, die bij mij het plan deden rijpen, deze collectie op grote schaal uit te breiden en de gehele verspreid-liggende voorraad papieren en documenten in dossiers te gaan verwerken. Allengs groeide met de jaren een archief van tienduizenden dossiers, waarin ik een geschiedkundige lijn aanbracht met een cartotheek over het gehele bezit. Dit bibliotheek-archief, (niet te verwarren met het archief van de Vereniging), is van grote waarde geworden voor de geschiedenis van de Nederlandse Boekhandel en zijn rijke bronnen zullen met het verstrijken der jaren in belangrijkheid toenemen en naar ik hoop met steeds meer vrucht geraadpleegd worden. Het is van dringend belang ook in de toekomst de werkzaamheden hieraan verbonden, voort te zetten, opdat geen nieuwe hiaten geschapen worden, die zullen blijken later uiterst moeilijk aangevuld te kunnen worden.

Deze drie, in zichzelf afgeronde terreinen: het boek-, catalogi- en archivalia-bezit vormen nu de huidige bibliotheek, waarover ik voor de aanwas der boeken en inhoud der tijdschriften, sedert het verschijnen van Cat. III in 1927, nog een supplement-catalogus samenstelde, bestrijkende 13 jaar, van 1927-1940. Dit was Catalogus V, afgesloten door een alfabetisch register tot 1940.

Of nu voor de toekomst geen nieuwe terreinen meer aan de Bibliotheek zijn toe te voegen? Een legaat, in Mei 1947 ontvangen: de J. B. J. Kerling-verzameling van Nederlandse exlibrisen, opent een deur, (zie Cat. VI onder IV. 5.e), maar of deze eerste collectie, nauwkeurig en deskundig gecatalogiseerd door J. B. J. Kerling, aanleiding zal worden tot het vormen van een bepaald studie-centrum voor ontwerp- en illustratiekunst, zal de toekomst leren.

Dan is er de actie, kort geleden begonnen, om de vertaalde Nederlandse boeken door de Bibliotheek te doen registreren. Deze zou verdere ontplooiing kunnen vinden in het aanleggen van een verzameling van de boeken in kwestie met hun respectievelijke vertalingen. Niet alleen zou een dergelijke collectie een prachtig beeld geven, welke Nederlandse boeken buitenlandse vertalingen hebben beleefd, maar tevens zou uiteindelijk hierover een waardevolle bibliografie zijn samen te stellen.

Een kunstzinnige verbreding van de Bibliotheek, maar geheel passend in het kader, zou tenslotte kunnen zijn het gaan verzamelen en aankopen van bibliofiele uitgaven en privé-drukken, kortom een terrein, gewijd aan het „schone boek” van alle tijden. Maar waar dit een véél ruimere behuizing met zich mee zou brengen (lieft met een moderne „toon”-zaal), zal een dergelijk plan wel tot de vrome wensen blijven behoren. Maar welk een perspectieven zijn er mogelijk voor een toch zo vast omljnd karakter als dat van deze Bibliotheek!

Intussen brengt de 6e Catalogus als supplement 1940—1949, de vermeerderingen en laatste aanvullingen van de Bibliotheek tot 1 Jan. 1949. Dit is in zichzelf belangrijk genoeg, daar hij voor een groot deel vermeldt, wat in het buitenland gedurende de oorlogsjaren op haar gebied is verschenen. Veel daarvan heb ik voor de Bibliotheek kunnen achterhalen en aankopen, ofschoon ook hier en daar een reeds uitverkocht—zijn een ongewenst, maar voorlopig onvermijdelijk hiaat teweeg heeft gebracht. Toch is de oogst voor Catalogus VI over dit nieuwe decennium omvangrijk genoeg geworden. Bijzondere aandacht werd besteed aan de „Bescherming van het Boek” (Hoofdstuk VII), voor de vraagstukken van het internationaal auteursrecht. Ook de afdeling „Techniek van het boek” ondervond een belangrijke uitbreiding door aanschaffing van verscheidene nieuwe buitenlandse tijdschriften, welke inhoud, als gebruikelijk, onder de boektitels werd opgenomen. Het nieuwe alfabetisch register is een voortzetting van het register, waarmede ik Catalogus V heb afgesloten en dat tot en met 1939 loopt. De alfabetisering van de inhoud der Bibliotheek is nu doorgetrokken tot 1 Januari 1949.

Zo neem ik dan met deze 6e Catalogus afscheid van mijn werk en van de Bibliotheek der Vereeniging, terwijl ik dankbaar gedenk het grote vertrouwen, dat mij werd geschonken, — waarmede ik dit „leen” volgens eigen inzichten en opvattingen gedurende een kwarteeuw heb mogen beheren.

EMMA DRONCKERS.
Bibliotheecaresse